

Sygnatura akt IX Gc 969/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 grudnia 2015 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu w IX Wydział Gospodarczy, w składzie:

Przewodnicząca: SSO Małgorzata Goldbeck-Malesińska

Protokolant: st. sekr. sąd. Joanna Wołyńska

po rozpoznaniu w dniu 18 listopada 2015 roku w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa P. H.

przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w miejscowości S.

o zapłatę

1. oddała powództwo;
2. zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 3 617 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

SSO Małgorzata Goldbeck – Malesińska

UZASADNIENIE

Powód P. H. wniósł w dniu 6 lipca 2015 roku pozew o zasądzenie od pozwanego – (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością kwoty 137 879,95 zł. W uzasadnieniu pozwu powód podniósł, że w ramach prowadzonego gospodarstwa rolnego sprzedał pozwanemu żywiec wieprzowy. Pomimo upływu terminu płatności i skierowania wezwania do zapłaty pozwany nie zapłacił umówionej ceny.

W dniu 25 sierpnia 2015 roku Sąd nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu upominawczym zobowiązał pozwanego do zapłaty na rzecz powoda kwoty dochodzonej pozvem oraz zwrotu kosztów postępowania w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia nakazu albo wniesienia w tym terminie sprzeciwu.

Pozwany wniósł sprzeciw od nakazu zapłaty, żądając oddalenia powództwa w całości i zasądzenia na jego rzecz kosztów sądowych. W uzasadnieniu sprzeciwu podniósł, że zawarł z powodem trzy umowy sprzedaży warchlaków i odsprzedaży tucznika, obejmujące łącznie 540 sztuk tuczników, za które powód nie zapłacił. Pozwany oświadczył, że zgodnie z treścią umów własność tuczników do czasu zapłaty ceny przez powoda pozostawała u pozwanego. Pozwany stwierdził nadto, że przed wszczęciem postępowania sądowego potrafił swoje wierzytelności z wierzytelnościami dochodzonymi w rozpoznawanej sprawie.

W piśmie procesowym datowanym na dzień 23 września 2015 roku, powód podtrzymał swoje stanowisko w sprawie. Odnosząc się do sprzeciwu oświadczył, że pozwany nie wyjaśnił podstaw faktycznych i prawnych dokonanej przez stronę pozwaną potrącenia.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powód P. H. prowadzący gospodarstwo rolne nawiązał współpracę gospodarczą z pozwanym - (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S.. W ramach współpracy strony zawierały umowy, na podstawie których

powód kupował od pozwanego warchlaki na okres tuczu, a następnie odsprzedawał pozwanemu tuczniaki po cenie ustalonej w umowie, zwanej kontraktową ceną bazową. W każdej z zawieranych umów strony ustalały, że do momentu całkowitej spłaty kwoty zadłużenia dostarczone warchlaki pozostają własnością pozwanego (§ 4 pkt 2 umów). Strony zaznaczały także, że pozwany ma prawo dokonać wzajemnej kompensaty wierzytelności.

W toku prowadzonej współpracy strony w sierpniu 2014 roku zawarły umowę o nieustalonym numerze na zakup 250 sztuk warchlaków oraz późniejszą sprzedaż tuczniaka. Z tytułu sprzedaży warchlaków wskazanych w umowie pozwany obciążył powoda fakturą VAT nr (...) wystawioną w dniu 22 sierpnia 2014 roku, dotyczącą sprzedaży 250 sztuk warchlaków za cenę 305,26 zł netto za sztukę - brutto 329,68 zł. Łączna cena za wszystkie sprzedane pozwanemu w sierpniu, na podstawie powołanej umowy warchlaki wynosiła 82 420 zł. Zapłata uzgodnionej ceny nastąpić miała zgodnie z terminem wskazanym w fakturze w dniu 20 listopada 2014 roku.

W dniu 19 września 2014 roku strony zawarły kolejną umowę dotyczącą sprzedaży, tym razem 240 sztuk warchlaków, o numerze (...). Na podstawie umowy nr (...) pozwany obciążył powoda fakturą VAT nr (...) wystawioną w dniu 26 września 2014 roku, z tytułu sprzedaży 240 sztuk warchlaków za cenę 307 zł netto – 331,56 zł brutto za sztukę. Łączna cena za wszystkie sprzedane pozwanemu na podstawie wskazanej umowy warchlaki wynosiła 79 579,40 zł. Zapłata uzgodnionej ceny nastąpić miała zgodnie z terminem wskazanym w fakturze w dniu 25 grudnia 2014 roku.

Pozwany spełnił obowiązek sprzedawcy wynikający z zawartych umów dostarczył powodowi zakupione warchlaki. Dostawy miały miejsce w dacie następującej po zawarciu umów sprzedaży. Powód warchlaki odebrał. Rozpoczął ich tucz. Nie zapłacił powodowi uzgodnionych w umowie i wskazanych w wymienionych fakturach cen za sprzedany towar.

bezsporne, nadto dowód: umowa nr (...) (k. 104-106).

Po okresie tuczu, powód dokonał sprzedaży utuczonych warchlaków pozwanemu. Z tytułu zawartych z pozwanym umów sprzedaży obciążał stronę pozwaną następującymi fakturami VAT:

- 1) w dniu 27 grudnia 2014 roku fakturą VAT nr (...) na kwotę brutto 28 452,87 zł, z terminem płatności ustalonym na dzień 10 stycznia 2015 roku,
- 2) w dniu 8 stycznia 2015 roku fakturą VAT nr (...) na kwotę brutto 52 591,23 zł, z terminem płatności ustalonym na dzień 22 stycznia 2015 roku,
- 3) w dniu 15 stycznia 2015 roku fakturą VAT nr (...) na kwotę brutto 36 119,71 zł, z terminem płatności ustalonym na dzień 29 stycznia 2015 roku,
- 4) w dniu 17 lutego 2015 roku fakturą VAT nr (...) na kwotę brutto 20 716,14 zł, z terminem płatności ustalonym na dzień 3 marca 2015 roku.

bezsporne, nadto dowód: faktury VAT (k. 8-11, 170-171).

Pozwany nie uiścił na rzecz powoda należności wskazanych w wymienionych wyżej fakturach.

Pismem z dnia 30 maja 2015 roku powód wezwał pozwanego do zapłaty łącznie kwoty 137 879,95 zł stanowiącej sumę należności powoda wynikających z opisanych wyżej faktur.

Pozwany w odpowiedzi na wezwanie do zapłaty reprezentowany przez pełnomocnika adwokata A. B. w piśmie datowanym na dzień 3 czerwca 2015 roku oświadczył, że wierzytelności dochodzone przez powoda już nie istnieją, ponieważ zostały umorzone na skutek potrącenia wierzytelności dokonanego przez pozwanego. Do pisma pozwany dołączył szereg oświadczeń o potrąceniu, a mianowicie:

1) oświadczenie datowane na dzień 8 stycznia 2015 roku, w którego treści pozwany wskazał, że potrąca wierzytelność powoda objętą fakturą VAT nr (...) opiewającą na kwotę 28 452,87 zł z wierzytelnością pozwanego z faktury VAT nr (...) w wysokości 82 385 zł, która ulega umorzeniu do kwoty 53 932,13 zł,

2) oświadczenie datowane na dzień 21 stycznia 2015 roku, w którego treści pozwany wskazał, że potrąca wierzytelność powoda z faktury VAT nr (...) opiewającej na kwotę 52 591,23 zł z wierzytelnością pozwanego z faktury nr (...) w wysokości 53 932,13 zł, która ulega umorzeniu do kwoty 1 340,90 zł,

3) oświadczenie datowane na dzień 22 stycznia 2015 roku, w którego treści pozwany wskazał, że potrąca wierzytelność powoda z faktury VAT nr (...) opiewającej na kwotę 36 119,71 zł z pozostałą po uprzednim potrąceniu częścią wierzytelności objętą fakturą nr (...) w kwocie 1 340,90 zł oraz wierzytelnością pozwanego z faktury nr (...) w wysokości 79 579,40 zł, umarzając wierzytelność z faktury (...) do kwoty 44 795,59 zł,

4) oświadczenie datowane na dzień 27 lutego 2015 roku, w którego treści pozwany wskazał, że potrąca wierzytelność powoda z faktury VAT nr (...) w wysokości 20 716,14 zł z wierzytelnością pozwanego z faktury VAT nr (...) opiewającej na kwotę 44 795,59 zł (pozostała do zapłaty po uprzednim potrąceniu), która to wierzytelność zostaje umorzona do kwoty 24 079,45 zł.

Powód z treścią wskazanych oświadczeń zapoznał się w dacie otrzymania pisma pozwanego datowanego na dzień 3 czerwca 2015 roku, które otrzymał kilka dni po dacie jego zredagowania.

bezsporne, nadto dowód: pismo powoda z dnia 30 maja 2015 roku (k. 13), pismo pozwanego z dnia 3 czerwca 2015 roku (k. 119-120), oświadczenia o potrąceniach (k. 121-124).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie bezspornych twierdzeń stron oraz dokumentów dołączonych do akt sprawy, a wymienionych wyżej. Dokumenty prywatne korzystały z domniemania określonego w art. 245 k.p.c., co oznacza, że stanowiły dowód tego, że osoby, które je podpisały złożyły oświadczenia zawarte w tych dokumentach. Żadna ze stron nie kwestionowała ich wartości dowodowej, jak i formy w jakiej zostały zaprezentowane Sądowi. Sąd nie znalazł podstaw, aby czynić to z urzędu. Strony wprawdzie spierały się co do wartości dowodowej dołączonej do akt sprawy kopii umowy nr (...) z dnia 2 grudnia 2014 roku stanowiącej wraz z załącznikami karty 114-118. Sąd nie badał jednak wiarygodności i wartości dowodowej wskazanego dokumentu i to mimo braku opatrzenia go podpisem stron postępowania, albowiem dowód z niego wnioskowany okazał się ostatecznie zbędny dla rozstrzygnięcia. Na terminie rozprawy pozwany definitywnie sprecyzował swe twierdzenia, co do podstawy faktycznej zgłoszonego zarzutu potrącenia. A powołane okoliczności okazały się niesporne. Pozwany wskazał, że wierzytelności stawiane do potrącenia nie powstały z tytułu omawianej umowy. Ustalenia na okoliczność tego czy umowa ta w istocie wiązała strony okazały się więc zbędne, albowiem nie miały wpływu na rozstrzygnięcie sprawy. Z tych samych powodów zbędnym okazało się także przeprowadzanie dowodu z dokumentu umowy z dnia 8 października 2008 roku numer 256/2014 roku z załącznikami stanowiącej kartę k.109-113.

Na rozprawie w dniu 22 kwietnia 2015 roku Sąd oddalił wniosek powoda o zobowiązanie pozwanego do przedłożenia dokumentów urzędowych w postaci decyzji o nadaniu numeru producenta rolnego wraz z dokumentami kontroli o nadaniu numeru weterynaryjnego zgodnego z prawem paszowym, albowiem okoliczność, która miałyby zostać wykazana powołanymi dokumentami, a więc fakt istnienia wspomnianej dokumentacji, w myśl art. 227 k.p.c. nie miała znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. W procesie nie kwestionowano okoliczności zawarcia umów sprzedaży, dostarczenia tak pozwanemu przez powoda jak i powodowi przez pozwanego przedmiotów sprzedaży zgodnie z zawartymi umowami i istnienia wzajemnych wierzytelności. Pozwany bronił się w sprawie zarzutem potrącenia. Obowiązkiem Sądu było więc jedynie ustalenie tego czy oświadczenie o potrąceniu wywołało skutek prawny w postaci umorzenia wzajemnych wierzytelności. Nieistotnym dla tych ustaleń pozostawało to, czy powód dysponuje wymienionymi dokumentami.

Sąd zważył, co następuje:

Powód roszczenie dochodzone pozwem wywodził z faktu zawarcia z pozwanym kilku umów sprzedaży, których przedmiotem były warchlaki. Domagał się zapłaty umówionej ceny. Nie mogło być zatem wątpliwości, co do tego, że roszczenie powoda znajdowało uzasadnienie w treści art. 535 k.c. Zgodnie z powołanym przepisem przez umowę sprzedaży, sprzedawca zobowiązuje się przenieść na kupującego własność rzeczy i wydać mu rzecz, a kupujący zobowiązuje się rzecz odebrać i zapłacić sprzedawcy cenę.

Pozwany nie kwestionował faktu sprzedaży przez powoda pozwanemu warchlaków, za które powód żądał zapłaty. Przyznał, że sprzedał wcześniej warchlaki powodowi, ten dokonał ich utuczenia, a następnie sprzedał na powrót pozwanemu. Powód zatem w odwołaniu do treści art. 229 k.p.c. zwolniony został z konieczności dowodzenia tego, że wywiązał się względem pozwanego z obowiązków sprzedawcy. W konsekwencji przyjęć należało, że posiadał uprawnienie do żądania zapłaty ceny sprzedaży i to w terminach wskazanych w poszczególnych fakturach.

Pozwany żądając oddalenia powództwa powołał się na złożone przed sporem zarzuty potrącenia wzajemnych wierzytelności stron, co doprowadzić miało do umorzenia w całości wierzytelności powoda dochodzonych pozwem. Wierzytelności stawiane do potrącenia wynikać miały z umów sprzedaży warchlaków zawartych z powodem w sierpniu i we wrześniu 2014 roku. Ich podstawa prawna znajdowała więc uzasadnienie także w powołanym wyżej art. 535 k.c.

Pozwany zaprzeczył skuteczności tego potrącenia. Nie kwestionował przy tym okoliczności zawarcia z pozwanym w sierpniu i we wrześniu 2014 roku umów sprzedaży warchlaków, które stanowić miały o powstaniu wierzytelności stawianych do potrącenia. Nie zaprzeczył okolicznościom wykonania przez pozwanego jako sprzedawcę obowiązków wynikających z tych umów, a więc dostarczenia powodowi zakupionych warchlaków w liczbie łącznie 490 sztuk, jak i temu, że został z tego tytułu obciążony fakturami powołanymi w oświadczeniach o potrąceniu, które zaprezentował Sądowi na rozprawie. Nie kwestionował także otrzymania od pozwanego pisma zawierającego wskazane oświadczenia. Wszystkie te fakty zostały przez powoda wyraźnie przyznane. Powód stanął jednak na stanowisku, że nie ma obowiązku zapłaty umówionej z pozwanym ceny sprzedaży ujętej w fakturach (...), albowiem pozwany dostarczył warchlaki po zawarciu umów sprzedaży, następnego dnia, a nie w dniu ich zawarcia oraz nie wystawił powodowi paragonu, a faktury którymi powód został obciążony nie odzwierciedlają daty sprzedaży.

Obowiązkiem Sądu było więc ustalenie tego, czy przed sporem doszło do skutecznego prawnie potrącenia wzajemnych wierzytelności stron.

Mając na uwadze ustalony w sprawie stan faktyczny, Sąd uznał, że pozwany dokonał przed sporem skutecznych prawnie kompensat, co uzasadniało oddalenie powództwa w sprawie.

Zgodnie z art. 498 § 1 k.c. gdy dwie osoby są jednocześnie względem siebie dłużnikami i wierzycielami, każda z nich może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony, jeżeli przedmiotem obu wierzytelności są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku, a obie wierzytelności są wymagalne i mogą być dochodzone przed sądem lub przed innym organem państwowym. Paragraf 2 powołanego artykułu stanowi, iż skutek potrącenia obie wierzytelności umarzają się nawzajem do wysokości wierzytelności niższej.

W rozpoznawanej sprawie okoliczność istnienia po stronie powoda wierzytelności dochodzonej pozwem nie podlegała dyskusji. Powód nie kwestionował istnienia po stronie pozwanego wierzytelności względem powoda postawionych do potrącenia w opisanych wyżej oświadczeniach. Wskazywał jedynie, że skoro odebrał towar w dniach następujących po dacie zawarcia z pozwanym niekwestionowanych umów oraz nie otrzymał paragonu, nie jest zobowiązany do zapłaty. Zaprzeczał więc w istocie faktowi wymagalności wierzytelności stawianych do potrącenia. W ocenie Sądu, ustalone w sprawie okoliczności nie dawały podstawy do oceny potrącanych przez powoda wierzytelności jako niewymagalnych.

Zauważyć należało, iż powód przyznał, że odebrał od pozwanego warchlaki. Własność warchlaków została przeniesiona na powoda zgodnie z art. 589 k.c. wobec zastrzeżenia przez sprzedawcę własności sprzedanych warchlaków aż do uiszczenia ceny, pod warunkiem zawieszającym. Zastrzeżenie własności przez sprzedawcę ma na celu zabezpieczenie jego wierzytelności o zapłatę ceny. Kupujący, któremu rzecz została wydana, jest z mocy

umowy sprzedaży uprawniony do posiadania rzeczy, mimo że nie stał się on jeszcze jej właścicielem. Jeżeliby zatem sprzedawca wystąpił wobec kupującego z roszczeniem windykacyjnym, kupujący mógłby mu przeciwstawić swoje uprawnienie do władania rzeczą. Kupujący traci jednak swoje uprawnienie w razie nieuiszczenia ceny w umówionym czasie (wyrok SN z dnia 21 stycznia 1999 r., I CKN 955/97, OSNC 1999, nr 10, poz. 169). Uprawnienie do posiadania rzeczy traci on już w momencie zwłoki w zapłacie ceny. Nastąpienie zwłoki umożliwia sprzedawcy odebranie kupującemu rzeczy, a jej odebranie oznaczałoby jednocześnie odstąpienie od umowy sprzedaży. W sytuacji jednak gdyby sprzedawca nie skorzystał ze wskazanych przepisem uprawnień, a wystąpił o zapłatę ceny, nie może się on domagać już wydania sprzedanej rzeczy. Nie dochodzi do odstąpienia od umowy, na kupującym ciąży, w myśl art. 535 k.c. jedynie obowiązek zapłaty. Dokonanie zapłaty stanowi ziszczenie się warunku zawieszającego i powoduje przejście własności rzeczy na kupującego z mocy samego prawa (W. C., Zobowiązania, 2009, s. 420). Argumentu przemawiającego za zwolnieniem powoda od tego obowiązku nie mogło stanowić twierdzenie o braku paragonu, czy dostarczeniu przedmiotu umowy po dacie jej zawarcia.

Pozwany nie miał dla skutku wymagalności swego roszczenia o zapłatę ceny obowiązku wystawienia paragonu. Wystarczającymi dla celów podatkowych rachunkami, który sporządził w konsekwencji realizacji zawartych umów sprzedaży były wystawione przez pozwanego faktury, które tak jak bliżej nieokreślony przez powoda paragon same w sobie nie stanowią dowodu na okoliczność zawarcia umów sprzedaży. Natomiast wzajemny charakter umowy sprzedaży, stosownie do art. 488 § 1 k.c., przesądza o tym, że świadczenia będące przedmiotem jej zobowiązań powinny być spełnione w zasadzie jednocześnie. (wyrok SN z dnia 26 listopada 2002 r., V CKN 1418/00, LEX nr 77058). Taka redakcja przepisu dopuszcza jednak wyjątki. Abstrahując od tego, czy w umowach stanowiących źródło wierzytelności stawianych do potrącenia wyjątek taki zawarto, czy też nie, przyjąć należało, że dla ustalenia wymagalności roszczeń sprzedawcy istotne jest stwierdzenie, czy do wydania i odbioru rzeczy przez kupującego doszło i czy nadszedł ustalony przez strony termin płatności za sprzedany towar.

Po stronie powoda i pozwanego istniały więc w datach dokonania stosownych potrąceń przez stronę pozwaną wymagalne, wzajemne wierzytelności nadające się do potrącenia. Pozwany składając opisane wyżej oświadczenia o potrąceniu powodowi wywołał skutek prawny w postaci umorzenia wzajemnych wierzytelności stron do wysokości wierzytelności niższej. Niższa okazała się przy tym wierzytelność pozwanego dochodzona w przedmiotowym sporze, która w całości uległa umorzeniu.

Zgodnie z art. 499 k.c. potrącenia dokonywa się przez oświadczenie złożone drugiej stronie. Oświadczenie ma moc wsteczną od chwili, kiedy potrącenie stało się możliwe, a zatem od momentu, kiedy wierzytelności obu stron stały się wymagalne.

Okoliczność złożenia wspomnianych oświadczeń powodowi przez pozwanego przed sporem nie była kwestionowana. Natomiast terminy wymagalności poszczególnych potrącanych wierzytelności stron wynikają z terminów płatności wskazanych w poszczególnych fakturach. Z uwagi na powyższe potrącenie wierzytelności powoda objętej fakturą VAT nr (...) na kwotę 52 591,23 zł, wymagalnej od dnia 10 stycznia 2015 roku, z wierzytelnością objętą fakturą nr (...) wymagalną od dnia 20 listopada 2014 roku, wywarło skutek od dnia 10 stycznia 2015 roku. Potrącenie wierzytelności z faktury VAT nr (...) wymagalnej od dnia 22 stycznia 2015 roku z wierzytelnością objętą fakturą VAT nr (...), wymagalnej od dnia 20 listopada 2014 roku, wywołuje skutek od dnia 22 stycznia 2015 roku. Potrącenie wierzytelności ujętej w fakturze VAT nr (...) wymagalnej od dnia 29 stycznia 2015 roku, potrąconej z wierzytelnością objętą fakturą VAT nr (...), wymagalnej od dnia 20 listopada 2014 roku oraz wierzytelnością ujętą w fakturze nr (...) wymagalnej w dniu 25 grudnia 2014 roku wywołało skutek w dniu 29 stycznia 2015 roku. Natomiast wierzytelność ujęta w fakturze VAT nr (...) wymagalna dnia 3 marca 2015 roku została potrącona z wierzytelnością ujętą w fakturze nr (...) wymagalną dnia 25 grudnia 2014 roku, oświadczenie o potrąceniu wywołało więc skutek w dniu 3 marca 2015 roku. W tych terminach dochodziło w konsekwencji do umorzenia wzajemnych wierzytelności w każdym przypadku w wysokości wierzytelności niższej. Pozew został wniesiony w dniu 6 lipca 2015 roku, a więc już po dacie wspomnianych umorzeń.

Roszczenie powoda dotyczące zasądzenia od pozwanego kwoty 137 879,95 zł jako uregulowanej przed sporem na skutek dokonanego przez pozwanego potrącenia, Sąd w myśl art. 535 k.c. w związku z art. 498 § 2 k.c. ocenił jako niezasadne. Roszczenie powoda wygasło i jako takie nie mogło być zasadnie dochodzone w sprawie.

W konsekwencji Sąd w punkcie 1 wyroku oddalił powództwo.

O kosztach postępowania Sąd zgodnie z regułą wyrażoną w art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. orzekł w punkcie 2 wyroku. Sąd zasądził od powoda jako przegrywającego spór na rzecz pozwanego poniesione przez pozwanego koszty procesu. Na koszty te składały się: kwota 3 600 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, której wysokość Sąd ustalił na podstawie § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jednolity - Dz.U. z 2013 r., poz. 461 ze zm.) oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł.

SSO Małgorzata Goldbeck – Malesińska